

1. Bevezetés

A cím kissé félrevezető: önmagában a közvetítói eljárás nem vizsgálható a tevékeny megbánás szabályainak ismertetése nélkül. Hiányzik továbbá a vizsgált időszak megjelölése a címből, aminek az az oka, hogy az áttekintő jellegű vizsgálódás egy tízéves időszakot ölel fel, a jogintézmény hazai bevezetésétől napjainkig, amely időszak során számos változás történt mind anyagi jogi, mind eljárási jogi területen. Az írás éppen ezért jogtörténeti jelleget nyer, mert a vizsgált, összehasonlított szabályozás egy része már nincs hatályban, egy másik, jelenleg hatályban lévő része pedig várhatóan egy év múlva már nem lesz alkalmazandó, további, a közeljövőben várható változások okán.

A büntetőügyekben alkalmazott közvetítói eljárás lehetőségét a magyar jogalkotó 2007. január 1-jén vezette be. Ekkorra hazánk három éve volt az Európai Unió tagja, és a vonatkozó európai uniós szabályokkal összhangban, az azokban foglalt határidőre³ megalkotta azt a szabályrendszert, amely lehetőséget ad a büntetőügyek közvetítói eljárásban való elintézésére.⁴

A jogalkotót a resztoratív igazságszolgáltatás közelmúltban ismét felerősödő gondolata motiválta, valamint az Európai Unió jogalkotási programjában elfogadott, a Tanács 2001/220/IB kerethatározata (2001. március 15.) a büntetőeljárásban a sértett jogállásáról.⁵ A kerethatározat értelmében a közvetítói eljárás rendeltetése az, hogy a sértettet kedvezőbb helyzetbe hozza a büntetőeljárásban. A 10. cikk szerint minden tagállamnak törekednie kell arra, hogy ösztönözze a sértett és az elkövető közötti közvetítést, valamint köteles biztosítani azt, hogy a közvetítés eredményeként létrejött megállapodásokat a büntetőügyekben vegyék figyelembe.⁶ A tagállamoknak ezt szem előtt tartva kell megalkotniuk a célok elérését biztosító nemzeti jogszabályokat. A 2000-es éveket követő európai trend a sértett büntetőeljárásbeli pozíciójának erősítése felé mutat, így 2009-től hazánkban is bővülnek a sértetti jogok és sokasodnak a sértettet a középpontba helyező eljárási jogi részletszabályok.

A sértetti jogok bővítésének igénye nem magyar találmány: az Európai Parlament és a Tanács 2012/29/EU Irányelve (2012. október 25.) a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról számos olyan minimumelvárást meghatároz a sértett büntetőeljárásbeli jogainak érvényesítésével kapcsolatban, amelyeket minden tagállamnak meg kell jeleníteni saját nemzeti jogszabályaiban.

¹ A Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar Bűnügyi Tudományok Intézetének egyetemi docense

² Elhangzott 2017. május 22-én a Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara által szervezett 5 éves a büntetőjog című konferencián.

³ Lásd a 2006. évi LI. törvény indokolását

⁴ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/NIM/?uri=CELEX:32001F0220> (letöltés: 2017.05.01.)

⁵ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A32001F0220> (letöltés: 2017.05.01.)

⁶ Lásd a Btk. indokolását

Az Irányelv meghatározza az áldozat fogalmát és alapvető eljárási jogait (tájékoztatáshoz, tolmácsoláshoz való jog, stb.). Meghatározza azokat a területeket, amelyeken a tagállamoknak jogalkotási kötelezettsége keletkezik, és amelyek a sértettek helyzetével kapcsolatban fókuszba kerülnek. E szerint a tagállamok kötelesek, többek között:

- az áldozatoknak a másodlagos és ismételt áldozattá válással, a megfélemlítéssel, valamint a megtorlással szembeni védelmét biztosító intézkedéseket hozni. Biztosítaniuk kell, hogy a helyreállító igazságszolgáltatási eljárásban való részvétel mellett döntő áldozat biztonságos és hozzáértő helyreállító igazságszolgáltatási szolgáltatásokat vehessen igénybe (önkéntesség, tájékoztatás, visszavonás, stb.).

- ösztönözni azon kezdeményezéseket, amelyek célja, hogy az áldozatsegítő és helyreállító igazságszolgáltatási szolgáltatásokat nyújtó személyek az áldozatokkal való kapcsolatuknak megfelelő szintű képzést kapjanak, és betartsák azon szakmai előírásokat, amelyek célja annak biztosítása, hogy pártatlanul, tisztelettel és szakértelemmel nyújtsák az említett szolgáltatásokat.

- helyreállító igazságszolgáltatási szolgáltatásokat biztosítani, szem előtt tartva, hogy bár ezek jelentős előnnyel járhatnak az áldozatok számára, másodlagos és ismételt áldozattá váláshoz, a megfélemlítéshez, valamint megtorláshoz is vezethetnek, amelyek megelőzése érdekében biztosítékokra van szükség. Az ilyen szolgáltatásoknál az áldozat érdekeit és igényeit kell elsődlegesen szem előtt tartani, orvosolva az áldozatnak okozott kárt, és elkerülve a további károkozást.

Az Irányelv nagy hangsúlyt fektet az áldozatokkal foglalkozó szakemberek képzésére, érzékenyítésére, amelynek jelentősége a másodlagos viktimizáció elkerülése szempontjából felbecsülhetetlen.⁷

2. A helyreállító igazságszolgáltatásról

A resztoratív igazságszolgáltatás gondolata egyidős az emberiséggel. A régi társadalmakban az egyént ért sérelemért őt, halála esetén családját, hozzátartozóit, közvetlen környezetét illetve kompenzáció és jóvátétel. Kezdetben a talio és a vérbosszú időszakában – a szemet-szemért. fogat-fogért elv érvényesítésével – a sértettek és hozzátartozóik maguk vettek elégtételt az elszenvedett sérelemért, majd később, a kompozíciós rendszerben az anyagi megváltás került előtérbe.⁸ Az állam kialakulásával a büntetőjogi igény érvényesítése egyre kevésbé volt a sértett joga, átvette azt tőle az állam, a sértettet pedig a büntetőeljárás perifériájára tolt. A büntetőeljárás történeti fejlődését tekintve megállapítható, hogy az állam által szabályozott és lefolytatott büntetőeljárás középpontjában a terhelt állt, az ő büntetőjogi felelőssége volt mindig

⁷ Erre vonatkozóan részletesebben lásd: DOBROCSI Szilvia – DOMOKOS Andrea – NEMES Zsófia: Áldozatvédelem és másodlagos viktimizáció. Patrocinium kiadó, Budapest, 2016, 10-11.

⁸ DOMOKOS Andrea: Megtorló igazságosság helyett kiegyenlítő igazságosság. A Selye János Egyetem Nemzetközi Tudományos Konferenciája – Medzinárodná vedecká konferencia UJS „Korszerű szemlélet a tudományban és az oktatásban” – „Súčasně aspekty vedy a vzdelávanía” – Komárno, 13.-14. szeptember 2016. „A ma kihívása a jövő sikerének záloga – gazdaságtudomány a 21. században” szekció – Sekcia „Výzvy súčasnosti ako šanca pre budúce úspechy – ekonomické vedy v 21. storočí” Szerk. Juhász Gy, Korcsmáros E. Komárom, Selye János Egyetem, 2016.

is a büntetőeljárás fő kérdése, ami mellett a sértett helyzete minden korban jelentéktelennek bizonyult. A Felvilágosodás korában a terhelt jogainak biztosítása érdekében indult emberi jogi mozgalom sem foglalkozott a sértettel.

Az áldozatokkal az 1940-es évektől foglalkozik ismét a bűnügyi tudomány. Mendelshon és van Hentig korai kutatásai⁹ után 1976-ban Nils Christie norvég kriminológus írt arról, hogy az állam kisajátítja a büntetőjogi konfliktusokat, a bűncselekmények megoldását¹⁰, majd 1978-ban Norvégiában megfogalmazták azt az elvárást, hogy a fiatalkorúak eseteiben elzárás helyett alternatív szankciókat kell alkalmazni. Ezek hatására ugyancsak Norvégiában 1981-ben elindult az első közvetítői eljárási próbaprojekt¹¹, melyet a nemzetközi szervezetek fellépése és az európai államok aktív jogalkotása követett. Ugyancsak Christie volt az, aki az 1980-as években új szemléletmóddal közelített a sértetthez, amennyiben megállapította, hogy a bűncselekmény áldozata „kétszeresen is vesztes”. A bűncselekmény elszენvedését követően „kizárják abból [is], hogy részt vegyen a saját konfliktusában”¹². A büntető igazságszolgáltatás hatékonyságának fokozása érdekében a polgári államok többsége az 1980-as évektől elkülönítette a súlyos, közepes és alacsony kriminalitás kezelésre igénybe vehető eszközöket és a cselekmény súlyához viszonyítva differenciálták a jogkövetkezményeket. Fontosnak tartották a garanciális elvek érvényesülését és a célszerűséget, összekapcsolták a tettarányosság és a társadalmi integráció szempontjait.¹³

Az új és emberibb igazságszolgáltatás elveinek kidolgozásával a jogtudósok figyelme az áldozatokra irányult. Véleményük szerint a „korszerű igazságszolgáltatás nem elégedhet meg azzal, hogy konstatálja a bűncselekmény elkövetését, megállapítja a tettes(ek) személyét, kiszabja a 'méltó' büntetést, s azt megfelelő módon végrehajtatja, hanem az áldozatot is bevonja az igazságszolgáltatásba, hiszen őt terheli a bűncselekménnyel okozott kár, ő viseli a cselekmény okozta sérelmeket”¹⁴. Fontos szempont továbbá, hogy a sértettnek okozott kár a hagyományos büntetőeljárás során jellemzően nem térül meg, bár a jelenlegi büntetőeljárási jog lehetőséget ad a sértettnek a magánvádlókénti fellépésre és a polgári jogi igény keretei között a bűncselekménnyel okozott kárának megtérítésére.

A restoratív, vagyis helyreállító igazságszolgáltatás a hagyományos európai büntetőeljárási modell kereteit feszegeti. Az európai országok jelentős részében egészen az elmúlt évtizedeket megelőző időszakig megtorló jellegű igazságszolgáltatás volt jellemző, vagyis a sértett nem jutott szerephez a büntetőeljárásban, és bár az őt ért kárt többnyire érvényesíthette az eljárásban, egyéb jellegű (pl. erkölcsi, természetbeni) jóvátételre, bocsánatkérésre nemigen számíthatott.¹⁵

⁹ GÖRGÉNYI Ilona: A viktimológia. In: GÖNCZÖL – KEREZSI – KORINEK – LÉVAY: Kriminológia-Szakkriminológia, Complex, 2006, 275.

¹⁰ CHRISTIE, Nils: Conflicts as Propriety, British Journal of Criminology, 1997, 17 (1), 1-17.

¹¹ Kare Kristin PAUS: Victim-offender mediation in Europe: Making restorative justice work, ed. The European Forum for Victim-Offender Mediation and Restorative Justice, 281-308.

¹² CHRISTIE, Nils: A fájdalom korlátai. Európa Könyvkiadó, Budapest, 1991, 146.

¹³ GÖNCZÖL-KORINEK-LÉVAI: Kriminológiai ismeretek, bűnözés, bűnözéskontroll. Corvina. Budapest, 1999. 373.

¹⁴ VIGH József: Kárhelyreállító (resztoratív) igazságszolgáltatás In. Magyar Jog 1998/6. 328.

¹⁵ VIGH im.

A restoratív igazságszolgáltatás sajátos jellemzője, hogy a bűncselekmény elkövetését nem az elkövető és az állam, hanem a két érintett személy (elkövető és sértett) közötti interperszonális konfliktusként fogja fel és ennek megfelelően igyekeznek megoldást találni. Az eljárás során meg kell állapítani az elkövető helyzetét, jogait és kötelezettségeit, és azt a következményt, amit a bűncselekmény elkövetéséért viselnie kell. A végső cél az, hogy az elkövetőt bevonják a helyreállításba, és ő tevőlegesen kivegye a részét a bűncselekménnyel okozott kár megtérítéséből vagy a helyreállítás egyéb formáiból. A közvetítői eljárás azon alternatív megoldások közé tartozik, melyek e célokat megfelelően szolgálhatják.

Ennek megfelelően a restoratív igazságszolgáltatás más elvek és prioritások mentén működik, mint a hagyományos büntető igazságszolgáltatás, mások a céljai és a mások a célok érdekében tett erőfeszítések is. Azonban a két rendszer közötti jelentős különbségek nem jelentik azt, hogy a restoratív igazságszolgáltatás egyes elveit ne lehetne inkorporálni a büntetőeljárásba és előnyben részesíteni az egyes alternatív eljárási lehetőségek alkalmazásánál. Sikeres közvetítői eljárás esetén az állam lemond büntetőjogi igényének érvényesítéséről és teret ad a restoratív igazságszolgáltatás érvényesítésének.¹⁶

	Büntető igazságszolgáltatás	Resztoratív igazságszolgáltatás
Konfliktus jellege	A bűncselekmény sértette az állam, a társadalom	A bűncselekmény személyek közötti konfliktus
Hangsúly	Az elkövető <i>bűnösségén</i> van	Az elkövető <i>felelősségén</i> van
Érintettség	Az állam büntetőjogi igényének érvényesítése	Az áldozat, a környezet, a társadalom bevonása
Cél	Megtorlás és prevenció	Jóvátétel és kompenzáció
Kérdések	Milyen szabályszegés történt? Milyen büntetés jár érte?	Ki sérült és mennyire? Hogyan lehet jóvátenni?
Idősík	Inkább a múltra koncentrálnak	A jövőbe tekint
A „rossz” fogalma, a konfliktus forrása	Szabályellenes cselekmény	Sértő cselekmény

1. sz. táblázat, saját szerkesztés

3. A közvetítői eljárás és a tevékeny megbánás

¹⁶ A restoratív igazságszolgáltatás fogalma természetesen nem csak a közvetítői eljárást jelenti. Sokfél megoldást – közvetítés, a családi csoportkonferenciák, békítő- és ítélkező körök – foglal magában, amelyek közül a jogalkotó választja ki a hagyományos büntetőeljárás helyett alkalmazható megoldásokat.

A közvetítői eljárásra vonatkozó szabályozás a 2006. évi LI. törvénnyel került be a Be-be. Ugyanekkor a régi Btk. is kiegészült a tevékeny megbánás szabályaival. Mindkét szabályozás módosult, bővült 2013-ban, részben a 2012. évi CCXXIII. törvény eljárási jogi rendelkezéseinek köszönhetően, részben pedig az új Btk. hatályba lépésével.

A fogalmi tisztánlátás végett érdemes leszögezni, hogy a tevékeny megbánás és a közvetítői eljárás a kezdetektől kéz a kézben jár, egymást feltételezi. Előbbi a Btk. 29. §-ában szabályozott büntethetőségi akadály, anyagi jogi jogintézmény, amely kizárólag a Be. 221/A. §-ában meghatározott eljárási jogi megoldás, a közvetítői eljárás keretei között érvényesíthető.

A Btk. szerint a tevékeny megbánásnak négy feltétele:

- a törvényben meghatározott, közvetítői eljárásra utalható valamely bűncselekmény elkövetésének alapos gyanúja,
- a vádemelésig tett beismerő vallomás,
- közvetítői eljárásban való részvétel, és
- az okozott sérelmeknek a sértett által elfogadott és mértékben történő jóvátétele.

Ez azt is jelenti, hogy a tevékeny megbánást megvalósító jóvátételt – elsősorban – közvetítői eljárás keretei között kell teljesíteni annak érdekében, hogy annak büntetőjogi relevanciája legyen, hogy az ügyész vagy a bíróság azt büntethetőséget megszüntető okként figyelembe vehesse. Jóvátétel a terhelt döntésétől függően az eljárás más szakaszaiban, más módon is teljesíthető, de az ilyen kompenzáció a tevékeny megbánásra vonatkozó eredeti szabályozás szerint nem volt tevékeny megbánásnak tekinthető, és nem hordozta annak (a terheltre kedvező) következményeit.¹⁷ A 2012. évi C. törvény ezt a helyzetet igyekezett megkönnyíteni azzal, hogy lehetővé tette az eljárás során korábban szolgáltatott jóvátétel megállapodásba foglalását a közvetítői eljárás keretei között.

A hagyományos értelemben vett, a Be. általános eljárási szabályai szerint lefolytatott büntetőeljárás és az ehhez képest alternatív megoldásként igénybe vehető közvetítői eljárás között az alábbi párhuzamot vonhatjuk:

	Büntetőeljárás	Közvetítői eljárás
--	-----------------------	---------------------------

¹⁷ Lásd: a büntető törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 36. §-át. 2013. július 1-je előtt a büntető törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Btk.) 36. §-a szabályozta a tevékeny megbánás részleteit. A 36. § (1) és (2) bekezdése a sikeres közvetítői eljárás esetén alkalmazható tevékeny megbánás jogkövetkezményeinek szabályozásán keresztül határozta meg a tevékeny megbánás alkalmazásának részleteit. E szerint tevékeny megbánásra egyes személy elleni, vagyon elleni és közlekedési bűncselekmények elkövetése esetén volt lehetőség, ha a kiszabható büntetési tételkeret felső határa az öt évet nem haladta meg. A jogkövetkezmények tekintetében a régi Btk. azt a (ma is irányadó) megoldást szabályozta, amely szerint a büntetési tételkeret felső határától függően differenciáltan ítélandó meg a sikeres tevékeny megbánás: legfeljebb három évig terjedő szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekmények esetén a sikeres teljesítést követően az ügyész megszünteti az eljárást, míg a 3-5 év közé eső felső tételhatár esetén vádat emel, és a bíróság a tevékeny megbánásra tekintettel korlátlanul enyhítheti a terhelt büntetését.

Jellege	Többnyire nem önkéntes	Önkéntes
Alanyai	Be. alanyai	Terhelt, sértett, mediátor; a terhelt védője, a sértett képviselője; a felek által indítványozott 2-2 személy
Döntéshozó	Hatóság / bíróság	Felek / mediátor
Döntés jellege	Kötelező	Kompromisszum
Eljárás jellege	Hosszadalmasabb, költségesebb	Gyorsabb, egyszerűbb
A sértett szerepe	Inkább passzív	Aktív, mellérendelt
Eredménye a sértett számára	Közömbös	Előnyös
Eredménye a terhelt számára	Negatív	Előnyös

2. sz. táblázat, saját szerkesztés

Az említett jogszabály módosításokkal a tevékeny megbánásra alkalmas (és így közvetítői eljárásra utalható) bűncselekmények köre egyre bővült. Az eredeti szabályozásban foglalt vagyron elleni, személy elleni és közlekedési bűncselekmények felsorolásától mára eljutott a szabályozás oda, hogy – az említetteken túl – az emberi szabadság elleni, az emberi méltóság és egyes alapvető jogok elleni, valamint a szellemi tulajdonjog elleni bűncselekményeket is közvetítői eljárásra alkalmassá nyilvánította. A közvetítői eljárásra lehetőséget adó bűncselekmények köre tehát az utóbbi években jelentősen bővült. Ez a tendencia egybecseng azon jogalkotói vállalással, amely szerint „a tevékeny megbánás alapvetően a sértett érdekeit szolgálja, ezért a jogalkotó arra törekszik, hogy előmozdítsa a közvetítői eljárás lehető legszélesebb körű alkalmazását”.¹⁸

A közvetítői eljárás elrendelésére jellemzően a büntetőeljárás ügyészi szakaszában kerül sor. A nyomozás lezárását követően az ügyész több lehetőség körül választhat attól függően, hogy az elkövetett bűncselekmény súlyától, jellegétől, eredményétől, a terhelt személyétől, körülményeitől függően melyiket tartja a büntetőjogi célok elérése szempontjából legcélravezetőbbnek. Az ügyész ennek megfelelően:

- az eljárást megszünteti;
- további nyomozást rendel el;
- vádat emel;
- a vádemelést részben elhalasztja;
- a vádemelést részben mellőzi; vagy
- az ügyet közvetítői eljárásra utalja.

¹⁸ Lásd a Btk. indokolását

A közvetítői eljárás célját a Be. 221/A. § határozza meg. E szerint a közvetítői eljárás célja, hogy a bűncselekmény következményeinek jóvátételét és a gyanúsított jövőbeni jogkövető magatartását elősegítse. A mediáció egyfajta elterelési megoldás, a bírósági út kiváltására irányuló lehetőség, amely ötévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő bűncselekmény miatt indult büntetőeljárás tartama alatt, a gyanúsított vagy a sértett indítványára, illetve önkéntes hozzájárulásukkal alkalmazható, a büntetőeljárás során egy alkalommal. A közvetítői eljárás elrendelésekor a büntetőeljárás felfüggesztésére kerül sor, amelynek tartama 6 hónap, és amely idő alatt a közvetítői eljárást le kell zárni. A közvetítői eljárás eredményéről az eljárást lefolytató mediátor tájékoztatja az ügyészt, akinek a közvetítői eljárás eredménye szerint kell eljárnia. A megállapodás érvényességét csak törvényességi aggályok alapján kérdőjelezheti meg, pusztán tartalmi megfontolások miatt nem. A Be. szabályinak megfelelően köteles az eljárás megszüntetésére vagy a vádemelésre, amely esetben a bíróság korlátlanul enyhítheti a terhelt büntetését a tevékeny megbánásra tekintettel. Sikertelen mediáció esetén az ügyész vádat emel, de a mediáció során tett sértetti és terhelti nyilatkozatok bizonyítékként nem vehetők figyelembe, és a sikertelen mediáció ténye nem értékelhető a terhelt terhére.

A közvetítői eljárás részletszabályairól a büntetőügyekben alkalmazható közvetítői tevékenységről szóló 2006. évi CXXIII. törvény rendelkezik, amely a mediáció folyamatáról és részleteiről, résztvevőiről, a mediátorról, az irányadó határidőkről és egyéb eljárási szabályokról tartalmaz rendelkezéseket.

A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (új Be.) 412. §-a a hatályos szabályozásnál sokkal szélesebb körben teszi lehetővé a közvetítői eljárást és koncepcionális változást is eredményez, ugyanis szakít a tevékeny megbánás és a közvetítői eljárás évtizedes egymásra utaltságával. A tevékeny megbánás és a közvetítői eljárás bevezetése körüli megfontolásokkal teljes egészében szembemegy a két jogintézmény elválasztása, amely ezzel a közvetítői eljárás köré felépített eljárási garanciák rendszerét is gyengíti.¹⁹

A jogalkotó a büntetőeljárás szabályozásának módosításakor egyértelműen az egyszerűbb, gyorsabban befejezhető eljárások lehetővé tételére törekedett, aminek szerves része az alternatív eljárások alkalmazási körének kiszélesítése. A jogalkotó szerint²⁰ „a közvetítői eljárásra vonatkozó nemzetközi minták és a jogalkalmazói tapasztalatok azt mutatták, hogy a közvetítői eljárásnak mind a terhelt mind a sértett oldaláról a materiális jóvátételen és a büntethetőség megszűnésén túl számos kívánatos hozadéka van”, ezért döntött úgy, hogy alkalmazhatósága elválik a tevékeny megbánás anyagi jogi büntethetőséget megszüntető ok feltételeitől. Az új Be. „súlyosabb bűncselekmények, illetve a hatályos törvényben felsorolt

¹⁹ Lásd a 2006. évi LI. törvény indokolását: „A tevékeny megbánást megalapozó megállapodás közvetítői eljárás hiányában nem eredményezheti az eljárás megszüntetését, illetve a büntetés korlátlan enyhítését. Ennek a rendelkezésnek garanciális jelentősége van, az esetleges visszaéléseket, a sértett befolyásolásának lehetőségét, a sértett helyzetének kihasználását lehet kiküszöbölni azzal, ha csak és kizárólag a Be. szabályai szerint, illetőleg a közvetítői eljárásról szóló külön törvény szerint eljáró szervek felügyelete mellett folynak a tárgyalások a terhelt és a sértett között.”

²⁰ Lásd a 2017. évi XC. törvény indokolását.

bűncselekmény csoportok mellett más bűncselekmények miatt is lehetővé teszi az intézmény alkalmazását, ha ezzel a közvetítői eljárás céljai - a megegyezés, a jóvátétel és a gyanúsított magatartásának kedvező változása – elérhető”. Ennek megfelelően a közvetítői eljárás a továbbiakban nem csak a tevékeny megbánás anyagi jogi büntetethez való megszüntető vagy más kedvezményt engedő okkal összefüggésben alkalmazható, hanem attól függetlenül mindaddig, amíg az eljárás céljai elérhetőek. A büntetethez való megszüntetés, illetve a büntetés korlátlan enyhítésére azonban nem kerülhet sor a súlyos bűncselekmények esetében. A megállapodásos eljárás alkalmazása (azaz súlyosabb bűncselekmény elkövetése) is gyakorolható a terhelt jóvátétel, a megállapodásban foglalt meghatározott nemű és mértékű büntetésért cserében. A törvény mindezek mellett megőrzi a közvetítői eljárás hatályos alapjait, hogy arra csak mindkét oldalról önkéntes alapon, a jóvátétel valószínűsítése esetén kerülhessen sor, feltéve hogy a kedvezmény nem ellentétes a büntetés kiszabásának elveivel vagy az eljárás lefolytatásának mellőzésével.

A 2018. július 1-jén hatályba lépő törvény rendelkezései szerint a közvetítői eljárás a gyanúsított és a sértett megegyezését, a bűncselekmény következményeinek jóvátételét és a gyanúsított jövőbeni jogkövető magatartását elősegítő, a gyanúsított, illetve a sértett indítványára, vagy önkéntes hozzájárulásukkal alkalmazható eljárás. Alkalmazásának a módosítások szellemével összhangban továbbra sem akadály, ha a gyanúsított a bűncselekménnyel okozott kárt, vagyoni hátrányt, vagy a bűncselekmény elkövetési értékét részben vagy egészben már önként megtérítette, illetve a sértett által elfogadott módon és mértékben a bűncselekménnyel okozott sérelmet jóvátette, vagyis a törvény fenntartja azt a lehetőséget, hogy a korábban teljesített jóvátételt figyelembe vegyék a közvetítői eljárás eredményének meghatározása során.

A közvetítői eljárás feltétele a felek hozzájárulása, a gyanúsított beismerése, a jóvátétel valószínűsíthetősége, valamint az, hogy a közvetítői eljárás lefolytatása nem ellentétes a büntetőeljárás vagy a büntetés céljaival.

A jogalkotó a közvetítői eljárás engedélyezését, eredményének elfogadását igyekszik ösztönözni a törvény egyéb részletszabályaival is. A hatályos szabályozástól eltérően a közvetítői eljárásra már a gyanúsított kihallgatást követően sor kerülhet, ami jelentősen meggyorsíthatja az eljárást, másrészt viszont kétséget ébreszt az ügy felderítettségét illetően. A felek kérelmének elutasításáról az ügyészség formális határozatot köteles hozni, ami további adminisztrációs kötelezettségeket keletkeztet. Ezek elkerülésének lehetősége – a jogalkotó várakozásai szerint – ösztönözheti a jogalkalmazókat a közvetítői eljárás folytatásának engedélyezésére. E kötelezettségnek épp az ellentéte jelentkezik a megállapodás ügyészi elfogadásával kapcsolatban. Az ügyész csak törvényességi okból (jogszabálysértő, jó erkölcsbe ütköző vagy ésszerűtlen rendelkezések) tagadhatja meg a megállapodás elfogadását, amire annak megérkezésétől számított 5 nap áll rendelkezésére. Ha ezalatt az idő alatt nem nyilatkozik, a megállapodást elfogadottnak kell tekinteni.

A tevékeny megbánás továbbra is a nyomozás ügyészi megszüntetésének oka lehet, de a továbbiakban nem minden sikeres közvetítői eljárás vezet a tevékeny megbánás következményeinek alkalmazásához.

	Hatályos Be.	Be. tervezet
Közvetítői eljárás célja	Jóvátétel és jogkövető magatartás	Megegyezés, jóvátétel és jogkövető magatartás
Kizáró okok	Btk-ban	Btk-ban
Mediátor/ügyész viszonya	Mellérendelt	Ügyész törvényességi kifogása
Titoktartás	Igen	Igen
Sikeres mediáció következményei	Megszüntetés (vádemeléssel elhalasztása) vagy vádemelés	Megszüntetés vagy felfüggesztés meghosszabbítása
Közvetítői eljárás feltételei	Önkéntesség, kölcsönösség, beismerés, <i>Btk-beli feltételek teljesülése</i>	Önkéntesség, kölcsönösség, beismerés, <i>be. céljainak teljesülése</i>
A közvetítői eljárás kezdeményezésének ideje	Elsősorban az ügyészi szakaszban, kevésbé az I. fokú bírósági eljárásban	Az első gyanúsított kihallgatástól bármikor, az I. fokú bírósági eljárás végéig; egyezség esetén is
Bizonyítottság foka	<i>Vádemeléshöz szükséges bizonyítottság</i>	<i>Minimális felderítési követelmény</i>
Tevékeny megbánás és közvetítői eljárás viszonya	<i>Egymást feltételezik</i>	<i>A kettő elválnak egymástól</i>

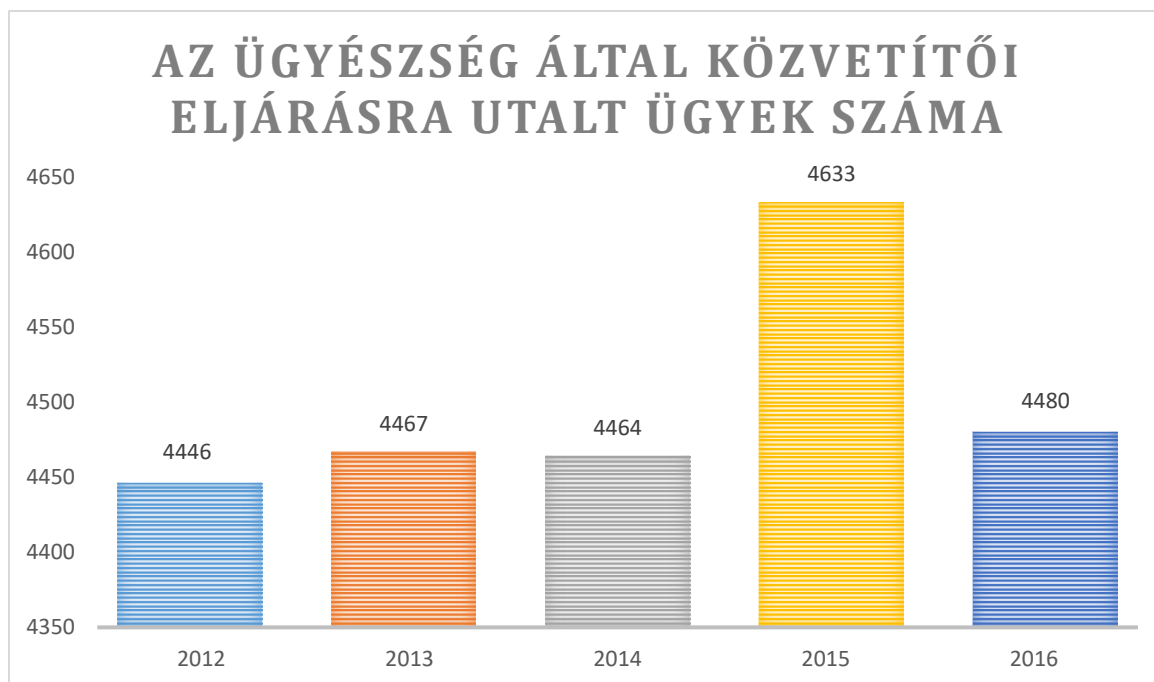
3. sz. táblázat, saját szerkesztés

Pár gondolat erejéig érdemes elidőzni a felderítettség igényére, illetve annak hiányára vonatkozó új törvényi szabályrendszerrel. A büntetőeljárás célja a megfelelően felderített bűncselekmény elkövetésével megalapozottan gyanúsítható terhelt büntetőjogi felelősségének megállapítása, amelyre kizárólag minden kétséget kizáró bizonyossággal megállapított tényállás és büntetőjogi felelősségre vonási akadályok hiányában kerülhet sor. A terhelt által felelőssége bíróság általi megállapítása hiányában, a közvetítői eljárás keretei között önként vállalt jóvátétel kérdése alapvető aggályokat ébreszthet ugyan, de közvetítői eljárás hatályos szabályozását, a vádemeléshez szükséges felderítettség igényét figyelembe véve elfogadható lehet a hagyományos eljárás garanciáit és szabályait áttörő alternatív eljárási forma alkalmazása. Az új Be. a hatályos szabályozásnál alacsonyabbra helyezi a felderítettség megkövetelt szintjét, hiszen a közvetítői eljárás egyetlen alaki feltételeként az első gyanúsított

kihallgatást szabályozza, vagyis ezt követően bármikor közvetítői eljárásra utalható az ügy, támogatva ezzel az új törvény megalkotásának egyik legfőbb okát, a gyorsítás igényét. A jogalkotó szerint ezzel „a törvény megteremti annak lehetőségét, hogy az elkövető együttműködési hajlandóságára utaló körülmények esetén, egy rendkívül gyors adatgyűjtésen alapuló gyanúsított kihallgatást követően közvetlenül, az elkövetéshez képest rendkívül rövid idő alatt sor kerülhessen a közvetítői eljárás lefolytatására. A közvetítői eljárás megegyezést, megbékélést szolgáló feladata leginkább az elkövetéshez közeli időben érvényesülhet, és a törvény az új szabályozási rendszerrel ennek teremti meg a lehetőségét”. A jogalkotó ezzel egyértelműen az eljárások gyorsítására törekszik, a jogalkalmazó kezébe adva a lehetőséget, hogy a közvetítői eljárásra utalásról a büntetőeljárás lehető legkorábbi szakaszában döntsön. Mindeközben a megbékélést és a megegyezést jelöli meg a közvetítői eljárás feladatákként. Ezek után csupán két kérdés merül fel. Az első, hogy vajon az így definiált és szabályozott közvetítői eljárás továbbra is megbízhatóan betöltheti-e szerepét a hagyományos büntetőeljárás céljait megvalósítva, annak alternatívájaként. A második, hogy valóban érdemes-e a büntetőeljárás hagyományos alapelveinek és garanciáinak jelentős részét feláldozni a büntetőeljárás gyorsításának oltárán. Ezekre a kérdésekre a gyakorlati tapasztalatok fényében adható majd (remélhetőleg kedvező) válasz.

5. A mediáció napjainkban, számokban

Az egyes jogalkalmazók által szolgáltatott összesítések szerint a közvetítői eljárás népszerűsége annak bevezetése óta töretlen, az eljárások száma folyamatos növekedést mutat és az eljárások jelentős része sikeresen zárul (megállapodással és teljesítéssel).

Forrás: Ügyészségi Statisztikai Tájékoztató – Büntetőjogi szakterület 2016. év²¹, saját szerkesztés

²¹ http://ugyeszseg.hu/pdf/statisztika/Buntetojogi_szakterulet_2016.pdf (letöltve: 2017.12.01.)

A közvetítői eljárást a büntető ügyekben eljáró bíróság, illetőleg ügyész székhelye szerint illetékes pártfogó felügyelői szolgálat közvetítői tevékenységet végző pártfogó felügyelője, vagy a pártfogó felügyelői szolgálatként kijelölt szervvel - pályázat útján - közvetítői tevékenység végzésére szerződésben álló ügyvéd (a továbbiakban együtt: közvetítő) folytatja le. Kb. 350 pártfogó felügyelő dolgozik Magyarországon. 2017. január 1-ig az Igazságügyi Hivatal keretei között működött a szolgálat, 2017. január 1-től az Igazságügyi Hivatal az Igazságügyi Minisztériumba olvadt be, a pártfogó felügyelők pedig a megyei kormányhivataloknál folytatják munkájukat.

6. Összegzés

A büntető ügyekben folytatott mediáció egyre népszerűbb. A szabályozás változásainak köszönhetően a mediációra utalható bűncselekmények köre egyre bővül. Az új Be. hatálybalépésével új szemlélettel működik a büntetőjogi mediáció, ami a gyakorlatban is jelentős változásokat hoz majd.

Dr. Szalontai Máté:²² **Az elzárás helye a szankciórendszerben**²³

A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) már több mint négy éve, 2013. július 1. napjával hatályba lépett – bár sokunknak tűnhet úgy, mintha csak tegnap lett volna.

Ezzel talán meg is érett az idő arra, hogy az új törvényt övező előzetes várakozásokat egybevevünk a jogalkalmazásból eredő kezdeti tapasztalatokkal, felszínre hozva a kódex esetleges „gyermekbetegségeit”.

Az én választásom az elzárás büntetési nemre esett, mert egyrészt a szankciórendszer változása a kutatási területem, másrészt pedig különösen megosztottnak tűnt a büntetőjogászok közössége e szankció bevezetésének a megítélése kapcsán.

A jelen írást – és az annak alapját képező előadást – megelőző vizsgálódásom döntően gyakorlati szemléletű volt, ezért az elzárás szankció kapcsán a törvényi szabályozás ismertetése helyett a jogalkalmazás során felmerült problémákra, benyomásokra és tapasztalatokra szerettem volna helyezni a hangsúlyt.

Az új büntetési nem bevezetésének indokai

A Btk. indokolása a Nemzeti Együttműködés Programjára utalva²⁴ úgy foglal állást, hogy az új törvénnyel „szembeni egyik legfontosabb elvárás tehát a szigorúság, amely nem feltétlenül

²² Bírósági fogalmazó, Károli Gáspár Református Egyetem doktorandusza

²³ Elhangzott 2017. május 22-én a Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara által szervezett 5 éves a büntetőjog című konferencián.

²⁴ A „jogszabály szigora, a büntetési tételek növelése, az életfogytig tartó szabadságvesztés többszöri alkalmazása, az áldozatok védelme meg fogja fékezni a bűnök elkövetőit és világossá teszi a társadalom minden tagja számára, hogy Magyarország nem a bűnelkövetők paradicsoma.”

jelent tételhatár-emelést, hanem a tettarányos büntetőjogi szemlélet hangsúlyosabb megjelenítését a törvényben. A szigorítás elsősorban a visszaesőkre vonatkozó rendelkezésekben nyilvánul meg, az első alkalommal bűncselekményt elkövetők esetén az új (...) törvény a prevenció szempontok érvényesítését is lehetővé teszi.”

Rögtön adódik is a kérdés, hogy az elzárás, mint új²⁵ büntetési nem az ún. kettős nyomtávú büntetőpolitikára utaló fent idézett részhez hogyan kapcsolódik, azaz a szigorhoz áll közelebb, vagy az alternatív szankciók körét szándékozott bővíteni vele a jogalkotó.

A törvény indokolása az általam olvasott kommentárokkal²⁶ megegyezően úgy foglal állást, hogy általánosságban az elzárás a szabadságvesztés büntetés alternatívája lehet, és egyben szélesíti a bíróságok által alkalmazható joghátrányok körét.

Részletesebb indokként a Btk-ról szóló kormány-előterjesztés még azt tartalmazta, hogy az új szankció *„a rövid tartamú szabadságvesztés alternatívájaként (...) főként a fiatalok, illetve az első büntetett elkövetőknél hatékonyan szolgálhatja a speciális prevenciót.”*²⁷

Az elfogadott törvény indokolásából már kikerült az idézett rész, talán a szakmai körökből érkezett értetlenkedés miatt, és helyette az áll, hogy *„az elzárás egy olyan, szabadságelvonással járó büntetés, amely főként azokkal az elkövetőkkel szemben alkalmazható, akikkel szemben szociális, gazdasági, családi vagy életkori viszonyaikra tekintettel más büntetés kiszabása célszerűtlen, illetve az elzárás büntetés hatékonyabban szolgálhatja a speciális prevenciót.”*²⁸

Mindezek alapján talán úgy összegezhető az új szabályozási koncepció, hogy a jogalkotó szándéka szerint az elzárást a szabadságvesztés alternatívájaként, a terhelt körében mutatkozó bizonyos körülmények megléte esetén lesz célszerű alkalmazni.

Előzetes vélemények

Ahogy már utaltam rá, a büntetőjogászok nem fogadták egyöntetű lelkesedéssel az elzárás bevezetését a büntető kódexbe.

A HVG-ORAC kiadó által 2012. szeptember 4-én megrendezett konferencián felszólaló Nagy Ferenc szerint azon túl, hogy már az elnevezése sem szerencsés, az elzárás kifejezetten a szabálysértési jogból eredő kategória és feleslegesen lett a törvénybe emelve.²⁹

Tóth Mihály tanulmányában élesen bírálta az új törvényi koncepciót az elzárás kapcsán: *„A ma már nem leplezhető cél tehát a szabadságelvonás akár néhány napra történő kiterjesztése volt.*

²⁵ Teljesen új megoldásnak aligha lehet nevezni, hiszen az elzárást már az 1879. évi XL. törvény is tartalmazta a kihágási jog részeként, és az 1953. évi 16. tvr. óta a szabálysértési jog egyik meghatározó szankciója.

²⁶ A HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft-nál Dr. Kónya István szerkesztésében megjelent Magyar Büntetőjog, Kommentár a gyakorlat számára 3. kiadása, a Nemzeti Közszerkesztési és Tankönyv Kiadónál Dr. Polt Péter szerkesztésében kiadott Új Btk. Kommentár 2013-as változata, és a Complex Kiadó által megjelentetett, Dr. Karsai Krisztina szerkesztette Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz.

²⁷ Btk. Előterjesztés-tervezet IV. részének 7.1 pontja.

²⁸ A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény indokolása, részletes indokolás a 46. §-hoz.

²⁹ HÁGER Tamás: Új büntetési nem a büntető törvényben: az elzárás. p. 18. http://debreceniitotabla.birosag.hu/sites/default/files/field_attachment/ht_elzaras_szoveg.pdf (letöltve: 2017. október 16. 20:47.)

Sajnos éppen olyanokkal szemben, akiknél az elzárás esetleges preventív hatása mellett jóval több nemkívánatos és veszélyes következményekkel járhat.”³⁰

Vitatta, hogy a szabadságvesztés büntetés valódi alternatívája lehetne az elzárás, hiszen mindkettő szabadságelvonó szankció, és véleménye szerint „ennek a büntetésnek felnőttkorúakkal szemben is csak igen kivételesen, és csak akkor lehet helye, ha a bagatellkriminalitás bizonyos formáira más módon nem adható válasz.”³¹

A Magyar Igazságügyi Akadémia adott otthont 2012. november 21. és 23. között a büntető kollégiumvezetők országos értekezletének, ahol a felsőbbíróságok képviselői az elzárás kapcsán is megosztották egymással a véleményüket.

Az új szankcióval szemben kritikusabb észrevételt megfogalmazók szerint az „elzárás nélkül is megfelelő eszköz áll a bírók rendelkezésére a törvényes jogkövetkezmény kiválasztásához,”³² és „olyan terheltekkel szemben kerül majd tömegesen kiszabásra, akik előreláthatóan a közérdekű munkát nem tudják – vagy akarják – ledolgozni, a pénzbüntetést pedig képtelenek kifizetni.”³³ Ez pedig szemben áll a bünteteskiszabás törvényben rögzített elveivel, „hiszen csupán célszerűségi szempontokból a bíróság egy súlyosabb büntetés nemet fog választani.”³⁴

Szintetizálva az elzárással kapcsolatos negatív véleményeket: az új koncepció tovább viszi a büntetőjog „elszabáltságát,”³⁵ a szabadságelvonó büntetések még gyakoribbá válását hozza magával, a joghátrány azonossága miatt nem jelenti a szabadságvesztés valódi alternatíváját, a törvény indokolásában megfogalmazott célszerűségi szempontok nehezen értelmezhetőek³⁶ és szemben állnak a bünteteskiszabás elveivel, és különösen a fiatalkorúak és az első bűncselekményt megvalósító elkövetők esetében több kárt okoznak,³⁷ mint hasznot.

Az elmélet és a gyakorlat találkozásának néhány esete

Tóth Mihály szerint, az egy adott évben kiszabott összes és a hat hónapnál rövidebb tartamú szabadságvesztés büntetések arányából is az következik, hogy az elzárás Btk-ba emelésére még formálisan sem volt szükség,³⁸ ahogy más szerző szerint is, az új törvény hatályba lépését követő három évben nem volt számottevő a kiszabott elzárások száma.³⁹

³⁰ TÓTH Mihály: Egy büntetőjogász gondolatai a „vox populi” oldalvizén. <http://ujbtk.hu/dr-toth-mihaly-egy-buntetojogasz-gondolatai-a-vox-populi-oldalvizen/> (letöltve: 2017. október 16. 20:50.)

³¹ TÓTH Mihály: i.m.

³² HÁGER Tamás: i.m.

³³ HÁGER Tamás: i.m.

³⁴ HÁGER Tamás: i.m.

³⁵ Tegyük fel, hogy létezik ilyen szó.

³⁶ GÓCZA Ágnes: Az elzárás, mint új büntetési nem a 2012. évi C. törvényben. <http://ujbtk.hu/dr-gocza-agnes-az-elzaras-mint-uj-buntetesi-nem-a-2012-evi-c-torvenyben> (letöltve: 2017. október 16. 20:57.)

³⁷ Az elzárással szemben kritikusak gyakran hivatkoznak a börtönártalmakra, a rövid tartamú szabadságelvonó szankciók hátrányaira (börtönfertőzés, társadalmi kapcsolatok fellazulása, stb.). Ugyanakkor az újítás támogatói az Egyesült Királyságot hozzák fel példaként, ahol gyakori a rövid tartamú szabadságvesztés kiszabása. A „short, sharp, shock” szavakkal körülírt nézet szerint, egy rövidebb ilyen büntetés kizökkenti és elgondolkkoztatja az elkövetőt a hosszabb tartamú büntetések hátrányainak elszenvedése nélkül.

³⁸ TÓTH Mihály: Az új Btk. bölcsőjénél. <http://ujbtk.hu/toth-mihaly-az-uj-btk-bolcsojenel> (Letöltve: 2017. október 16. 21:22.)

³⁹ NAGY Ildikó: Az elzárás és a szabálysértési elzárás, mint a szabadságelvonással járó büntetések. [http://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/nagy_ildiko_elzaras_es_szabalysertesi_elzaras\[jogi_forum\].pdf](http://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/nagy_ildiko_elzaras_es_szabalysertesi_elzaras[jogi_forum].pdf) (letöltve: 2017. október 16. 21:23.)

Az elérhető statisztika viszont töretlen emelkedést mutat:

Ítélet jogerőre emelkedésének éve	Elzárással szankcionált jogerős ítéletek száma
2014	486 db
2015	1068 db
2016	1518 db

Forrás: Bűnügyi Nyilvántartó Hatóság⁴⁰

Ugyanakkor a rendelkezésre álló adatok szerint – mondhatni kivétel nélkül –, a felnőttkorúak esetében kerül sor elzárás büntetés alkalmazására,⁴¹ vagyis az új szankció kapcsán megfogalmazott jogalkotói szándék a gyakorlatban – legalábbis részben –,⁴² nem érvényesül, mivel a fiatalokú elkövetők esetében, a bírák egyelőre inkább más szankciót választanak. Ezzel szemben a – kiterjedtnek a legkevésbé sem mondható – tapasztalatom szerint egy másik aggály beigazolódnak látszik: egy jól meghatározható elkövetői kör (perifériára szorult nincstelenek, hajléktalanok, stb.) esetében a célszerűség felülírni látszik a Btk. indokolásban deklarált erősrendet.⁴³

Egy másik tipikus elkövetői csoportot jelentenek azok a terheltek, akik ugyan csak kisebb súlyú bűncselekményt valósítottak meg, de korábbi elítéléseik miatt elzárásnál enyhébb szankció alkalmazása az esetükben szóba sem jöhet.

Az ő részükre valódi alternatívát jelent az elzárás a szabadságvesztéshez képest: egyrészt az enyhébb végrehajtási szabályok már önmagukban is kedvezőbbé teszik az új szankciót a számukra, de még lényegesebb, hogy elzárás miatt nem kell, és nem is lehet elrendelni a korábban kiszabott felfüggesztett szabadságvesztés végrehajtását.

Záró gondolatok

Ha egybevetjük a szabályozási koncepciót, az elzáráshoz fűzött indokolást, a jogirodalmi álláspontokat és az egyelőre még kezdeti gyakorlati tapasztalatokat, világosan látszik, hogy az elzárás nem váltotta be maradéktalanul a hozzá fűzött reményeket, ahogy a baljós felvetések sem igazolódtak be egyöntetűen.

Az általam megkérdezett bírák egybehangzóan a felfüggesztett szabadságvesztés próbaideje alatti elkövetés és a végrehajtás elrendelése kapcsán üdvözölték az elzárás Btk-ba illesztését, mert így elkerülhetővé vált, hogy egy kisebb súlyú bűncselekmény „magával rántsa” a korábbi feltételes elítélést.⁴⁴

⁴⁰ Ezúton is szeretném megköszönni dr. Korom Rita főosztályvezető asszony segítségét, aki az adatigénylésemre rendkívül gyorsan és kimerítően válaszolt.

⁴¹ Az Országos Bírósági Hivatal statisztikája szerint, 2014-ben 1312 szabadságvesztésre (ebből 307 végrehajtandó) csak 7 elzárás jutott.

⁴² Következő lépésként érdemes lenne megvizsgálni az elzárás büntetéssel érintett terhelteket előéletük szempontjából is: lehet, hogy meglepő adatokra derülne fény.

⁴³ Az igazság az, hogy ez nem új keletű probléma: a pénzbüntetések és közérdekű munka büntetések jelentős része igazából burkolt szabadságvesztés volt korábban is. Például a közérdekű munka átváltoztatására sok esetben azért kerül sor, mert az elítélt kénytelen volt fizetős munkát végezni azért, hogy a családjának élelmet tudjon adni vagy legyen tűzifájuk a télen. Egyre többen élnek ma olyanok – sajnos nem is kevesen –, akik folyamatosan a túlélésért harcolnak és nincs szabadidejük, amikor a kiszabott közérdekű munkát el tudnák végezni.

⁴⁴ Persze ez önmagában kevéske indok egy új szankció bevezetéséhez: ezt az üdvös hatást el lehetett volna érni a szabadságvesztésre vonatkozó szabályanyag további cizellálásával is.

Ugyancsak egyöntetű volt a vélekedésük, hogy fiatalkorú és első büntényes elkövetővel szemben tartózkodni fognak az új szankció alkalmazásától. Én személy szerint ezt különösen üdvözlöm, mert – sokakkal egyetemben – nem hiszem, hogy egy rövid tartamú szabadságelvonó szankció hatékonyan szolgálná a büntetési célokat.

Főleg így van ez fiatalkorúak esetében, ahol a speciális büntetési cél primátusa kellene, hogy érvényesüljön minden körülmények között. Könnyen belátható, hogy nevelő, javító hatást néhány nap vagy hónap alatt nem igazán lehet elérni, ellenben életre szóló traumákat könnyen lehet szerezni a büntetés végrehajtási intézetek falai között.